

TOBAKSBERN - BARNARBETE I NY FÖRPACKNING

Digital föreläsning med tillhörande övningar och faktablad

Den digitala föreläsningen är uppdelad i fyra olika delar (ca. 5- 10 minuter långa) med olika fokusområden. Vi rekommenderar att personal använder tillhörande övningsblad för att eleverna ska få möjlighet att diskutera och reflektera kring fokusområdet och fördjupa sina kunskaper. Hela föreläsningen tar cirka 25 minuter och övningarnas längd kan anpassas efter önskemål och lektionstid.

Projektet Tobaksbarn

Sedan 2013 driver A Non Smoking Generation (NSG) projektet *Tobaksbarn* med målet att öka medvetenheten och kunskapen om tobaksindustrins långtgående globala konsekvenser som barnarbete, fattigdom, ojämlikhet och miljöförstöring. Kunskapen ska i sin tur skapa engagemang och motivation för att stärka valet att avstå från tobaks- och nikotinbruk.

Viktigt att tillägga är att nikotinet i nya nikotinprodukter som t.ex. vapes och vitt snus utvinns från tobaksplantan och är en del av den globala tobaksindustrin.

Övningsblad

Detta övningsblad innehåller fyra övningar som rekommenderas utföras i slutet av respektive del i den digitala föreläsningen. I samband med varje diskussionsdel där eleverna får tänka och tycka till, finns ett uttalande från NSG. Personal uppmuntras att avsluta övningen med att läsa upp NSG:s ställning i frågan och därefter påbörja nästa del. Det finns även två fördjupande skrivuppgifter i slutet av detta dokument.

[SE HELA HÄR: DIGITALA FÖRELÄSNINGEN](#)

Vardera del av föreläsningen

[Del 1: Tobaksindustrins barnarbete](#)

[Del 2: Tobaksindustrins marknadsföring](#)

[Del 3: Tobaksindustrins hälsokonsekvenser](#)

[Del 4: Tobaksindustrins miljöpåverkan](#)

Faktablad och källor

[Tobak och Agenda 2030](#), [Tobak, fattigdom och barnarbete](#), [Tobak och miljö](#), [Tobak och global hälsa](#), och [Tobaksindustrins strategier](#).

Lycka till! Vi har även en kostnadsfri digital handledning på

tobaksfriskoltid.nu. Kontakt: info@nonsmoking.se

DEL 1: TOBAKSINDUSTRINS BARNARBETE

Övningar för del 1 av 4 från den digitala föreläsningen *Tobaksbarn*

“Två hörn”: Pedagoger utser två hörn i rummet där det ena symboliserar “håller med helt” och det andra “håller inte med alls”. Pedagoger läser upp ett påstående och gruppen får tycka till genom att ställa sig någonstans mellan hörnen utifrån hur mycket de håller med eller inte. När eleverna har tagit plats, öppnar pedagoger upp för diskussion för de som vill motivera sina val. Sedan läser pedagoger upp NSG:s kommentar innan nästa påstående läses upp.

PÅSTÅENDE 1: “TOBAKSKONSUMTIONEN I VÄRLDEN MEDVERKAR INDIREKT TILL BARNARBETE.”

A Non Smoking Generations kommentar:

Eftersom konsumenter skapar efterfrågan av produkter, och möjliggör för tobaksindustrin att fortsätta sin verksamhet, kan tobakskonsumtion ses som en bidragande orsak till barnarbetet. Tobak och nikotin är dock inget grundläggande mänskligt behov, och många som är fast i beroende vill men har svårt att sluta. Världens beslutsfattare måste därför göra mer för att skydda alla människor från tobaksindustrins skadliga reklam, produkter och arbetsförhållanden. I slutändan är det tobaksföretagen som bär ansvar och skuld för barnarbetet, då de har alla möjligheter att ge tobaksodlarna bättre förutsättningar men avstår från att göra det.

PÅSTÅENDE 2: “BARNARBETE KAN UNDER VISSA OMSTÄNDIGHETER VARA OK.”

A Non Smoking Generations kommentar:

Barn har rättigheter enligt Barnkonventionen, exempelvis rätt till liv, utveckling, hälsa och utbildning, samt rätt till skydd mot arbete som kan skada eller hindra barnets utveckling och utbildning. Att barn hjälper sina föräldrar eller utför sysslor i hemmet kan vara positivt genom att barn lär sig om ansvar och värderingar, men det får aldrig skada barnet psykiskt eller fysiskt och inte heller beröva barnet rätten till lek och fritid. Barnarbete på tobaksodlingar kränker i princip alla rättigheter i Barnkonventionen och klassas som den värsta formen av barnarbete.

PÅSTÅENDE 3: “DET ÄR POLITIKERNAS ANSVAR ATT SE TILL ATT FÖRETAG HÅLLS ANSVARIGA FÖR KRÄNKNINGAR AV MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER OCH UTNYTTJANDE AV BARNARBETE.”

A Non Smoking Generations kommentar:

Politiker kan stifta starkare lagar och ställa högre krav på företagens förhållningssätt till mänskliga rättigheter, exempelvis genom att kräva att företagen öppet redovisar alla led och effekter i deras produktionskedja. Som individ kan man påverka genom att avstå tobak/nikotin och uppmana politiker till att vidta åtgärder i frågan. Individer över 18 år kan också ta ansvar genom att rösta på de politiker som aktivt försöker driva fram beslut som främjar mänskliga rättigheter och barns rättigheter.

DEL 2: TOBAKSINDUSTRINS MARKNADSFÖRING

Övningar för del 2 av 4 från den digitala föreläsningen Tobaksbarn

Diskussionsgrupper: Pedagoger delar upp eleverna i mindre grupper och ger varje grupp en fråga att diskutera. Lyft sedan frågorna i helgrupp för vidare diskussion och avsluta varje fråga med att läsa upp A Non Smoking Generations kommentar.

DISKUSSIONSGRUPP 1: TROR NI ATT DET FINNS NÅGRA SKILLNADER I HUR TOBAKSPRODUKTER MARKNADSFÖRS I SVERIGE JÄMFÖRT MED ANDRA LÄNDER? I SÅ FALL VILKA OCH VARFÖR?"

A Non Smoking Generations kommentar:

Olika länder har olika tobakslagar, vilket styr hur tobaksföretagen kan göra reklam i respektive land. I vissa länder har tobaksindustrin lyckats få starkt inflytande i politiken och kunnat påverka utformningen av tobakslagar till sin fördel. Exempelvis sker detta tyvärr i svensk tobakspolitik där snusindustrin har starkt inflytande. I alla länder, men på olika sätt, arbetar tobaksföretagen även strategiskt för att kringgå de lagar som finns. Ett aktuellt exempel från stora delar av världen är att företagen marknadsför sina produkter som "tobaksfria" trots att nikotinet kommer från tobakspantan. De gör detta för att kunna använda strategier, såsom smaktillsatser, förpackningsdesign och reklam i sociala medier, som annars är förbjudna enligt gällande tobakslag.

DISKUSSIONSGRUPP 2: TYCKER NI ATT TOBAKSFÖRETAGEN RIKTAR IN SIN REKLAM MOT BARN OCH UNGA? PÅ VILKA SÄTT GÖR DE DET/INTE DET?

A Non Smoking Generations kommentar:

Nästan alla tobaksbrukare börjar i tonåren eller ännu tidigare - och det utnyttjar tobaksföretagen. Flera rapporter och analyser visar tydligt att tobaksindustrin marknadsför sina produkter för att fånga in unga i beroende, exempelvis med hjälp av lockande smaktillsatser såsom olika frukter och godis, attraktiv förpackningsdesign, reklam i sociala medier, samarbeten med influencers som har unga följare och genom sponsring av ungdomliga festivaler samt events.

DISKUSSIONSGRUPP 3: "VAD ANSER NI ATT KÄNDISAR, INFLUENCERS OCH FÖREBILDER HAR FÖR ANSVAR I MARKNADSFÖRINGEN AV TOBAKSPRODUKTER?"

A Non Smoking Generations kommentar:

Tobaksindustrin samarbetar främst med influencers som har unga följare för att nå ut med tobaksreklam till unga. I Sverige är det sedan 2022 förbjudet att marknadsföra nya nikotinprodukter till unga under 25 år, men kunskapen om lagen är låg och det är svårt att kontrollera vad unga ser i sina sociala medier. Influencers samarbeten med tobaksföretag bidrar till att produkterna glamouriseras och normaliseras, vilket ökar risken att fler unga uppmuntras att testa. I slutändan ligger det yttersta ansvaret hos tobaksföretagen som har en lång historik av att dölja riskerna med deras produkter för både offentliga profiler och deras följare.

DEL 3: TOBAKSINDUSTRINS HÄLSOKONSEKVENSER

Övningar för del 3 av 4 från den digitala föreläsningen *Tobaksbarn*

“Två hörn: Pedagogen utser två hörn i rummet där den ena symboliserar “håller med helt” och den andra “håller inte med alls”. Pedagogen läser upp ett påstående och gruppen får tycka till genom att ställa sig någonstans mellan hörnen utifrån hur mycket de håller med eller inte. När eleverna har tagit plats, öppnar pedagogen upp för diskussion för de som vill motivera sina val. Sedan läser pedagogen upp NSG:s kommentar innan nästa påstående läses upp.

PÅSTÅENDE 1: “TOBAKSFÖRETAG FÖRSÖKER FÅ NYA NIKOTIN/TOBAKSPRODUKTER ATT VERKA MINDRE FARLIGA ÄN TRADITIONELLA TOBAKSPRODUKTER”

A Non Smoking Generations kommentar:

Formuleringar som “tobaksfritt”, “nikotinpåsar”, “fräscht”, “svenskt” och “vitt”, söta och fruktiga smaktillsatser och fina förpackningar används för att framställa produkterna som mindre farliga. Vitt snus och vapes säljs ofta väl synligt på upplysta hyllor och bildskärmar vid kassan i mataffärer eller kiosker. I många fall hittas nikotinprodukter precis bredvid godiset. Allt detta är exempel på företagens väl genomtänkta strategier för att vilseleda konsumenter att tro att nikotin inte är så farligt, när det i själva verket ger en lång rad allvarliga hälsorisker på både lång och kort sikt, såsom direkta skador på hjärnan och ökad risk för hjärt-kärlsjukdomar samt psykisk ohälsa.

PÅSTÅENDE 2: “SVERIGE GÖR TILLRÄCKLIGT FÖR ATT SKYDDA UNGA OCH VUXNA FRÅN TOBAK/NIKOTIN”

A Non Smoking Generations kommentar:

Sveriges lagstiftning som reglerar traditionella tobaksprodukter har blivit bättre med åren, och tillsammans med kunskapsspridning har det bidragit till minskad rökning bland vuxna. Rökning har förbjudits inomhus, på uteserveringar, perronger och lekplatser, tobaksskatten har höjts och smaksatta cigaretter har förbjudits. Däremot saknas dessa regleringar för nya nikotinprodukter, som nu ökar lavinartat bland barn och unga. Unga uppger själva att lockande smaker och låg prissättning är bidragande faktorer till att de börjar. Regeringen måste göra mer för att skydda landets unga, genom ökad kunskapsspridning samt reglering av nya nikotinprodukter.

PÅSTÅENDE 3: “TOBAKSKONSUMTION KAN BIDRA TILL OJÄMLIK HÄLSA MELLAN OLIKA BEFOLKNINGSGRUPPER INOM ETT LAND”

A Non Smoking Generations kommentar:

Tobaksindustrin har länge riktat in sig på olika befolkningsgrupper för att få fler kunder och större intäkter från sin försäljning. Exempelvis i Sverige har många tobaksföretag utformat sin snusreklam för att locka tjejer och unga kvinnor, och som ett resultat har snusandet och dess hälsorisker ökat markant bland unga tjejer de senaste åren. I många länder gör tobaksindustrin också riktad marknadsföring till marginaliserade grupper som ofta är mer sårbara och mottagliga för reklamens budskap, vilket kan leda till att redan utsatta grupper får en ännu svårare livssituation med ökad ohälsa.

DEL 4: TOBAKSINDUSTRINS MILJÖPÅVERKAN

Övningar för del 4 av 4 från den digitala föreläsningen Tobaksbarn

Diskussionsgrupper: Pedagogen delar upp eleverna i mindre grupper och ger varje grupp en fråga att diskutera. Lyft sedan frågorna i helgrupp för vidare diskussion och avsluta varje fråga med att läsa upp A Non Smoking Generations kommentar.

DISKUSSIONSGRUPP 1: BORDE TOBAKSINDUSTRIN HÅLLAS ANSVARIGA FÖR NEDSKRÄPNING AV TOBAKS-/NIKOTINPRODUKTER? PÅ VILKET SÄTT?

A Non Smoking Generations kommentar:

4500 miljarder cigarettfimpar och ca 844 miljoner vapes slängs i naturen varje år runtom i världen, och fyra miljoner snusprillor slängs i toaletten varje dag bara i Sverige. Detta förgiftar djur, natur och förstör den biologiska mångfalden. Förutom nikotin innehåller produkterna plast, andra typer av gifter, metaller och batterier. Konsumenter borde givetvis inte slänga förbrukade varor i naturen, men produkterna skulle aldrig hamna där om inte tobaksindustrin tillverkade dem. Industrin påverkar dessutom miljö och klimat negativt genom hela produktionskedjan från odling och transport över hela världen tills produkten blir avfall. Våra politiker borde ställa högre krav på industrier att ta ansvar för deras negativa miljö- och klimatpåverkan.

DISKUSSIONSGRUPP 2: PÅ VILKET SÄTT KAN TOBAKSFÖRETAG GE INTRYCKET AV ATT DE BRYR SIG OM HÅLLBARHET, KLIMAT, ELLER TAR ANSVAR FÖR SIN NEGATIVA MILJÖPÅVERKAN?

A Non Smoking Generations kommentar:

Tobaksindustrin sätter ofta en svensk flagga på snusdosor för att man ska tro att produkten är närproducerad, när tobaken egentligen odlas i och transporteras från en annan del av världen. Företagen skapar återvinningsbara snusdosor och vapes, samarbetar med miljöorganisationer och skapar doneringskampanjer för att kunderna ska tro att de gör ett hållbart val och att företagen tar ansvar. I verkligheten syftar dessa små insatser till att främja företagets rykte och dess effekter är obetydliga i relation till de omfattande miljökonsekvenserna som tobaksindustrin orsakar.

DISKUSSIONSGRUPP 3: PÅ VILKA SÄTT MOTVERKAR TOBAKSINDUSTRIN MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER OCH DE GLOBALA MÅLEN FÖR HÅLLBAR UTVECKLING?

A Non Smoking Generations kommentar:

Tobaksindustrin kränker mänskliga rättigheter och motverkar alla av FN:s 17 globala hållbarhetsmål. Exempelvis kräver industrin rätten till utbildning då den utnyttjar barn som arbetskraft på tobaksodlingar, och barnen berövas då möjligheten att gå i skolan. Det kanske mest uppenbara globala målet som tobaksindustrin motverkar är mål 3 om "God hälsa och välbefinnande", eftersom deras beroendeframkallande produkter dödar över åtta miljoner människor i världen varje år. Skövling av regnskog och förgiftning av hav och vattendrag är fler exempel på sätt som industrin motverkar de globala målen. Hur de motverkar övriga mål kan du läsa om i faktabladet "Tobak och Agenda 2030".

FÖRDJUPNINGSSÖVNING 1

Förjupad skrivuppgift i mindre grupper

Grupparbete: Pedagoger delar upp eleverna i mindre grupper och ger varje grupp detta dokument med frågor som eleverna ska diskutera och besvara tillsammans. Här nedan finns plats för stödord och en mer utförlig text skrivs med fördel på separat papper.

FRÅGA 1: HUR TROR NI ATT UNGA UPPFATTAR REKLAMEN FÖR VITT SNUS? VAD ANSER NI ATT KÄNDISAR OCH INFLUENCERS HAR FÖR ANSVAR I SINA SAMARBETEN?

FRÅGA 2: VAD TYCKER NI ATT POLITIKER SKA GÖRA FÖR ATT SKYDDA BARN OCH UNGA FRÅN TOBAKSINDUSTRIN?

FRÅGA 3: PÅ VILKA SÄTT MOTVERKAR TOBAKSINDUSTRIN MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER OCH DE GLOBALA MÅLEN FÖR HÅLLBAR UTVECKLING?

FRÅGA 4: VARFÖR TROR NI ATT UNGA BÖRJAR MED TOBAKS/NIKOTINPRODUKTER?

FÖRDJUPNINGSSÖVNING 2

Fördjupad skrivuppgift individuellt

Individuell skrivuppgift: Eleven väljer ett av föreläsningens fyra områden (barnarbete, marknadsföring, hälsorisker eller miljöpåverkan) som de tycker är särskilt intressant och vill fördjupa sig i. Eleven skriver en kort text om problemet, egna reflektioner och motivation till val av ämne. Ämnet är helt valfritt men förslag finns nedan.

FÖRSLAG 1: PÅ VILKA SÄTT KRÄNKER TOBAKSINDUSTRIN BARNNS RÄTTIGHETER ENLIGT BARNKONVENTIONEN? VAD ANSER DU ATT FÖRETAGEN HAR FÖR ANSVAR I ATT SKYDDA BARN I SVERIGE OCH I ANDRA LÄNDER?

FÖRSLAG 2: PÅ VILKA SÄTT RIKTAR TOBAKSINDUSTRIN SIN REKLAM FÖR VITT SNUS MOT UNGA? VAD ANSER DU ATT POLITIKER HAR FÖR ANSVAR I ATT SKYDDA UNGAS HÄLSA?

FÖRSLAG 3: VAD HAR NIKOTINET FÖR EFFEKTER PÅ DEN UNGA HJÄRNAN? VAD ANSER DU ATT SKOLAN HAR FÖR ANSVAR I ATT INFORMERA UNGA OM NIKOTINETS HÄLSORISKER?

FÖRSLAG 4: VAD HAR NEDSKRÄPNINGEN FÖR EFFEKTER PÅ MILJÖN? VILKA ANSER DU HAR ANSVAR FÖR ATT MINSKA TOBAKSINDUSTRINS MILJÖPÅVERKAN? (T.EX. POLITIKER, FÖRETAG, INDIVIDER)